

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів)

Київ 2006

Підготовлено старшим викладачем кафедри соціології *А. О. Петренко-Лисак*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 8 від 03.04.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Петренко-Лисак А. О. Навчальна програма дисципліни “Теорія соціального управління” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2006. – 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Теорія соціального управління”, теми контрольних робіт, вказівки до самостійного вивчення програмного матеріалу та виконання контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу “Теорія соціального управління” — опанувати знання про основи теорії та практики соціального управління; про закономірності, принципи, методи, форми та механізми управління різноманітними явищами та процесами сучасного суспільства, як на мікрорівнях, так і на макрорівнях. Завдання — навчити студентів раціонально проектувати управлінські відносини та здійснювати ефективні перетворювальні впливи на соціальні об’єкти та процеси, людей, які беруть у них участь, задля отримання бажаних для управління результатів. Навчитися управляти — це значить оволодіти наукою та мистецтвом впливу на об’єкт управління, без пригнічення творчого потенціалу суспільства, сприяючи його розвитку та покращенню.

Дисципліна сприятиме накопиченню у студентів відповідних базових знань, розширенню їх кругозору та прищепленню культури управління.

Студенти, які успішно прослухали лекції та відпрацювали на семінарських заняттях курс “Теорія соціального управління”:

- 1) знатимуть основні етапи розвитку управлінської думки та практики;
- 2) володітимуть базовою термінологією;
- 3) орієнтуватимуться в різноманітних сучасних управлінських теоріях та соціальних концепціях;
- 4) розумітимуть процеси соціального управління;
- 5) матимуть уявлення про сучасні методи та механізми соціального управління.

Отже, курс “Основи соціального управління” дає уявлення студентам про:

- предмет, завдання, теоретичні та методологічні засади соціального управління як наукової галузі;
- сучасні та історичні погляди на соціальне управління;
- теоретико-методичні засади соціального управління;
- особливості перебігу соціальних процесів та управління соціальними механізмами.

Слухачі повинні вміти:

- застосовувати наукові методи до розгляду соціальних процесів та механізмів;
- розмежовувати соціальне управління та інші типи управлінської діяльності.

Завдання вивчення курсу “Теорія соціального управління” полягає в тому, щоб дати студентам загальне уявлення про предмет, об’єкт та методи соціального управління як наукової галузі, про існуючу систему теоретичних знань щодо соціального управління та їхній взаємозв’язок з управлінською практикою. Важливим складником є засвоєння студентами основних категорій соціального управління, теоретичних основ управлінських концепцій, що сприятиме глибшому розумінню соціальної дійсності та управлінської діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1 2 3 4 5 6	Змістовий модуль I. Теорія та історія соціального управління Соціальне управління як галузь наукового знання Сутність та зміст соціального управління Історія управлінської соціальної думки Закони та принципи соціального управління Функції соціального управління Методи соціального управління
7 8 9	Змістовий модуль II. Система соціального управління Сутність, зміст та структурні елементи системи управління Управлінські відносини та діяльність Соціальний контроль та ефективність управління
10 11 12	Змістовий модуль III. Цілепокладання в управлінні Програми та проекти як організаційна форма цілепокладання Стратегічне цілепокладання та управлінське рішення Сучасні технології соціального управління
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни

“ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ”

Змістовий модуль I. Теорія та історія соціального управління

Тема 1. Соціальне управління як галузь наукового знання

Соціальне управління як галузь наукового знання. Предмет та об'єкт соціального управління. Структура та роль соціального управління у функціонуванні та розвитку суспільства. Місце теорії та практики соціального управління в системі управління. Міждисциплінарний характер теорії та практики соціального управління. Основні категорії теорії соціального управління. Наукові підходи до визначення соціального управління.

Література [1; 4; 5; 9–11]

Тема 2. Сутність та зміст соціального управління

Сутність управління. Основні види та форми соціального управління. Суб'єкт та об'єкт соціального управління. Специфіка та особливості соціального управління. Інституціоналізація теорії та практики соціального управління. Соціальне управління та самоуправління. Стихійне та свідоме управління суспільством. Класифікація видів соціального управління та їх характеристики.

Література [1; 4; 7; 9; 10–12; 15; 30; 32–35]

Тема 3. Історія управлінської соціальної думки

Основні умови виникнення соціального управління. Основні наукові школи, теорії та концепції соціального управління (А. Сміт, Р. Оуен, Ф. Тейлор, А. Файоль, Ф. та Л. Джилберті, М. Блюмфільд, М. Вебер, Е. Мейо, А. Маслоу, Д. Макгрегор, А. Гастев). Роль економічних, соціальних, гуманістичних факторів у формуванні основ соціального управління та відповідних соціальних інститутів. Характеристика основних форм управління суспільством. Сучасні тенденції теорії та практики соціального управління.

Література [2; 3; 9; 12; 15; 28; 32; 35]

Тема 4. Закони та принципи соціального управління

Сутність та особливості поняття законів соціального управління. Поняття соціальних законів та закономірностей. Основні закони соціального управління. Сутність поняття соціальної доктрини. Сутність, зміст та структура принципів соціального управління. Класифікація принципів соціального управління.

Література [1; 4; 5; 9–11; 15; 35]

Тема 5. Функції соціального управління

Сутність, зміст та види основних функцій соціального управління. Циклічний характер процесу соціального управління.

Література [1; 4; 5; 9–11; 15; 35]

Тема 6. Методи соціального управління

Методологічна база теорії та практики соціального управління. Сутність методів соціального управління. Класифікація методів соціального управління (соціальні, соціально-психологічні, економічні, організаційно-адміністративні, самоуправління). Методи всезагального управлінського впливу та безпосередньої управлінської діяльності. Методи прямого та непрямого впливу. Одноосібні та колективні методи соціального управління.

Література [1; 4; 6; 7; 9–11; 21]

Змістовий модуль II. Система соціального управління

Тема 7. Сутність, зміст та структурні елементи системи управління

Сутність системного підходу в управлінні. Основні підходи до вивчення управлінських систем: конкретно-історичний, комплексний, аспектний, системний. Поняття про систему соціального управління та характеристика його підсистем та елементів. Підсистеми: структурно-функціональна, інформаційно-поведінкова, саморозвитку. Властивості системи соціального управління.

Література [3; 5; 6; 9–12; 15; 24; 28; 35]

Тема 8. Управлінські відносини та діяльність

Сутність та зміст управлінських відносин. Структура і характер управлінських відносин. Види і рівні управлінських відносин.

Суб'єктно-об'єктний базис управлінських відносин. Місце та роль управлінських відносин у системі суспільних відносин. Стилї та типи управління. Формальні та неформальні управлінські відносини. Управлінські відносини центризму та самоуправління, субординації та координації, влади та підпорядкування. Управлінські відносини відповідальності, організації, дисципліни, ініціативи.

Література [4; 9–12; 15; 23–25; 28–30; 32; 34]

Тема 9. Соціальний контроль та ефективність управління

Сутність та зміст соціальної ефективності управління в суспільстві. Критерії та показники ефективності управління. Рівні соціальних критеріїв: загальна соціальна ефективність систем управління, спеціальна соціальна ефективність управління, конкретна соціальна ефективність управлінських зусиль. Сутність та види аналізу і оцінювання ефективності управління. Соціальний контроль за управлінською діяльністю. Комплексний характер результатів соціального управління.

Література [1; 6; 7–9; 24; 27; 28]

Змістовий модуль III. Цілепокладання в управлінні

Тема 10. Програми та проекти як організаційна форма цілепокладання

Сутність і зміст соціального програмування, проектування, прогнозування, моделювання, цілепокладання, соціальної координації, мотивації, контролю. Інформаційне забезпечення соціального управління. Поняття комплексної програми соціального управління.

Література [10; 11; 16; 19; 21; 23; 26; 29; 31; 33]

Тема 11. Стратегічне цілепокладання та управлінське рішення

Сутність та завдання цілепокладання. Стратегічне управління. Рівні управлінської стратегії. Складники стратегічного плану. Стратегія — ресурс антикризового управління. Причини соціальних криз та способи їх подолання. Типи та види управлінських рішень. Рівні прийняття управлінських рішень (рутинний, селективний, адаптаційний, інноваційний).

Література [1; 5; 9; 14; 18; 20; 21; 24; 26; 29; 35]

Тема 12. Сучасні технології соціального управління

Сутність, зміст та структура технологій соціального управління. Форми і види технологій соціального управління. Наукова класифікація технологій соціального управління. Інформаційні технології в системі соціального управління. Інноваційні технології соціального розвитку. Формування управлінської культури у XXI столітті.

Література [9; 15; 19; 23; 26; 29–31]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Соціальне управління як наукова галузь: формування та розвиток.
2. Передумови виникнення та етапи розвитку теорії та практики соціального управління.
3. Види соціального управління та їх особливості.
4. Соціальне управління як організація взаємодії людей.
5. Соціальне управління як регулювання життєдіяльності суспільства.
6. Зміст нової парадигми управління в період радикальних перетворень українського суспільства.
7. Соціальне управління як система, його зміст і структура.
8. Характеристика суб'єкта соціального управління.
9. Об'єкт соціального управління, його особливості і типологія.
10. Держава — головний суб'єкт соціального управління.
11. Зміст і види управлінських відносин.
12. Система законів науки соціального управління.
13. Характеристика основних принципів соціального управління.
14. Функції соціального управління як конкретні форми управлінських впливів.
15. Зміст основних етапів процесу соціального управління.
16. Методи соціального управління.
17. Соціальне прогнозування та його роль у розвитку суспільних систем.
18. Соціальне планування, його суть, зміст і види
19. Значення соціальної мотивації в ефективності спільної діяльності.
20. Ціннісний вплив у соціальному управлінні.
21. Соціальний контроль — найважливіший елемент функціонування суспільних систем.

22. Організаційна функція соціального управління.
23. Соціальна комунікація, її суть, структура та принципи функціонування.
24. Стратегічне цілепокладання — ресурс антикризового управління.
25. Управлінське рішення, його зміст, типологія та проблеми ефективності.
26. Сучасні методи соціального управління.
27. Технології соціального управління, їх зміст, види та шляхи розвитку.
28. Ефективність соціального управління: аналіз та критерії оцінювання.
29. Механізм соціального управління: принципи побудови та функціонування.
30. Геополітика в соціальному управлінні.

ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Умовою оволодіння матеріалу курсу “Теорія соціального управління” є систематична, активна та самостійна робота студентів, які повинні опрацювати навчальну, наукову, спеціальну літературу, вирішувати ситуаційні завдання та задачі із навчальних тем дисципліни, писати реферати і наукові повідомлення, виконувати контрольні роботи. Засвоєння матеріалу сприятиме розвитку індивідуальних умінь і здібностей слухачів у роботі з першоджерелами та підручниками.

Обираючи тему, студент на власний розсуд опрацює одну або три із запропонованих у переліку тем. Варто обирати так, щоб тема зацікавила студента або була пов’язана з його практичною діяльністю, а також сприяла максимальному застосуванню знань та набуттю практичного досвіду. Одну тему обирають у разі великого обсягу знайденого матеріалу, три теми — якщо обсяг матеріалу на кожну тему незначний.

Для підготовки відповідей на питання контрольної роботи студент повинен ознайомитись з навчальними посібниками, зазначеними у списку літератури. Необхідно знайти глави чи розділи, які містять матеріал про конкретне питання та ретельно вивчити (прочитати, зрозуміти, законспектувати) його.

У контрольній роботі потрібно концентровано викласти основний зміст відповідей на поставлені питання. Загалом у контрольній роботі мають бути відповіді на кожне питання; якщо їх декілька — необхідно зробити стислий висновок.

Для підготовки відповідей потрібно також вивчити не тільки навчальну літературу, а й першоджерела — твори теоретиків управління, які варто прочитати і зрозуміти основні ідеї авторів. Підготовка контрольної роботи — це не тільки конспектування навчальної літератури, а й творчий процес. Саме тому відповіді на питання повинні бути повними, самостійними, відображати рівень загальної культури та спеціальних знань студентів.

Обсяг контрольної роботи — 10–15 сторінок друкованого тексту, відповідно вдвічі більше — рукописного. На початку роботи потрібно вказати тему або теми роботи та викласти план роботи, який відображає структуру роботи (чіткий порядок побудови тексту, зв'язок між окремими частинами). Структура контрольної роботи має бути такою: титульна сторінка (прізвище, ім'я та по батькові студента; факультет, назва навчального закладу; дисципліна, з якої виконано роботу; варіант контрольного завдання; прізвище, ім'я та по батькові викладача; місто та рік виконання роботи); план роботи; вступ (де викладено актуальність та основні положення обраної теми або тем, об'єкт та предмет аналізу); основна частина (проаналізовані проблеми); висновки; список використаної літератури (потрібно вказати навчальні посібники та додаткову літературу, використані у виконанні контрольної роботи). Усі сторінки мають бути пронумеровані (крім першої — титульної) та відповідно зазначені у плані роботи.

Особливу увагу слід приділити оформленню контрольної роботи. Вона повинна бути виконана охайно, ретельно. Кожна відповідь розпочинається з назви питання, закінчується коротким висновком. Кожен розділ роботи починається з нової сторінки.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Соціальне управління як галузь наукового знання.
2. Предмет та об'єкт соціального управління.
3. Структура соціального управління у функціонуванні та розвитку суспільства.
4. Значення соціального управління у функціонуванні та розвитку суспільства.

5. Значення теорії та практики соціального управління в системі управління.
6. Міждисциплінарний характер теорії та практики соціального управління.
7. Основні категорії теорії соціального управління.
8. Наукові підходи до визначення соціального управління.
9. Сутність управління.
10. Основні види та форми соціального управління.
11. Суб'єкт соціального управління.
12. Об'єкт соціального управління.
13. Специфіка та особливості соціального управління.
14. Інституціоналізація теорії та практики соціального управління.
15. Соціальне управління та самоуправління.
16. Стихийне та свідоме управління суспільством.
17. Класифікація видів соціального управління та їх характеристики.
18. Основні умови виникнення соціального управління.
19. Концепція соціального управління А. Сміта.
20. Концепція соціального управління Р. Оуена.
21. Концепція соціального управління Ф. Тейлора.
22. Концепція соціального управління А. Файоля.
23. Концепція соціального управління Ф. та Л. Джилбертів.
24. Концепції соціального управління М. Блумфільда, М. Вебера.
25. Концепції соціального управління Е. Мейо, А. Маслоу.
26. Концепція соціального управління Д. Макгрегора.
27. Значення економічних, соціальних, гуманістичних факторів у формуванні основ соціального управління та відповідних соціальних інститутів.
28. Характеристика основних форм управління суспільством.
29. Сучасні тенденції теорії та практики соціального управління.
30. Сутність та особливості законів соціального управління.
31. Соціальні закони та закономірності.
32. Основні закони соціального управління.
33. Суть поняття соціальна доктрина.
34. Сутність, зміст та структура принципів соціального управління.
35. Класифікація принципів соціального управління.
36. Сутність, зміст та види основних функцій соціального управління.
37. Циклічний характер процесу соціального управління.
38. Методологічна база теорії та практики соціального управління.
39. Сутність методів соціального управління.

40. Соціальні, соціально-психологічні методи соціального управління.
41. Економічні, організаційно-адміністративні методи соціального управління.
42. Метод самоуправління та самоорганізації.
43. Методи всезагального управлінського впливу та безпосередньої управлінської діяльності.
44. Методи прямого та непрямого впливу.
45. Одноосібні та колективні методи соціального управління.
46. Сутність системного підходу в управлінні.
47. Конкретно-історичний підхід до вивчення управлінських систем.
48. Комплексний підхід до вивчення управлінських систем.
49. Аспектний підхід до вивчення управлінських систем.
50. Поняття про систему соціального управління та характеристика його підсистем та елементів.
51. Підсистеми соціального управління: структурно-функціональна, інформаційно-поведінкова, саморозвитку.
52. Властивості системи соціального управління.
53. Сутність та зміст управлінських відносин.
54. Структура та характер управлінських відносин.
55. Види та рівні управлінських відносин.
56. Суб'єкт-об'єктний базис управлінських відносин.
57. Місце та роль управлінських відносин у системі суспільних відносин.
58. Стилi та типи управління.
59. Формальні та неформальні управлінські відносини.
60. Управлінські відносини централізму та самоуправління.
61. Управлінські відносини субординації та координації.
62. Управлінські відносини влади та підпорядкування.
63. Управлінські відносини відповідальності, організації, дисципліни, ініціативи.
64. Сутність та зміст соціальної ефективності управління в суспільстві.
65. Критерії та показники ефективності управління.
66. Рівні соціальних критеріїв управління: загальна соціальна ефективність систем управління, спеціальна соціальна ефективність управління, конкретна соціальна ефективність управлінських зусиль.

67. Сутність та види аналізу й оцінювання ефективності управління.
68. Соціальний контроль за управлінською діяльністю.
69. Комплексний характер результатів соціального управління.
70. Соціальне програмування та проектування.
71. Соціальне прогнозування та моделювання.
72. Соціальне цілепокладання та контроль.
73. Соціальна координація та мотивація.
74. Інформаційне забезпечення соціального управління.
75. Поняття комплексної програми соціального управління.
76. Сутність та завдання цілепокладання.
77. Стратегічне управління.
78. Рівні управлінської стратегії.
79. Складники стратегічного плану.
80. Стратегія — ресурс антикризового управління.
81. Причини соціальних криз та способи їх подолання.
82. Типи та види управлінських рішень.
83. Рівні прийняття управлінських рішень (рутинний, селективний, адаптаційний, інноваційний).
84. Технології соціального управління.
85. Структура технологій соціального управління
86. Форми та види технологій соціального управління.
87. Наукова класифікація технологій соціального управління.
88. Інформаційні технології в системі соціального управління.
89. Інноваційні технології соціального розвитку.
90. Формування управлінської культури у ХХІ ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

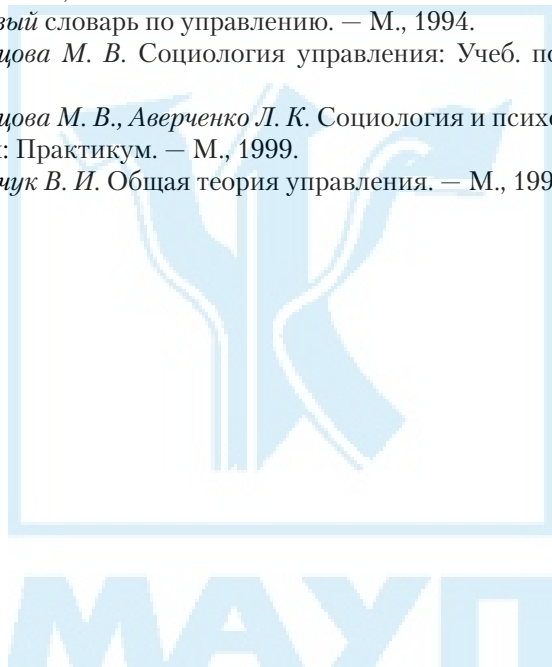
1. *Бахрах Д. Н.* Основные понятия теории социального управления. — Пермь, 1978.
2. *Бодышев Д. Н., Семенов С. П.* История управленческой мысли. — М., 1985.
3. *Лебедев П. Н.* Очерки теории социального управления. — Л., 1976.
4. *Малков В. Д., Веселый В. З.* Понятие социального управления. — М., 1987.
5. *Марков М.* Теория социального управления: Пер. с болг. — М., 1978.

6. *Методологические основы социального управления* / Под ред. Г. П. Давидюка. — Минск, 1977.
7. *Омаров А. М. Социальное управление: некоторые вопросы теории и практики.* — М., 1984.
8. *Социальное управление и эффективность производства (Опыт социологического исследования проблемы)* / Под ред. В. М. Шепель. — М., 1983.
9. *Социальное управление: Курс лекций* / Под ред. В. С. Карпичева. — М., 2000.
10. *Слепенков И. М., Аверин Ю. П. Основы теории социального управления.* — М., 1990.
11. *Социальное управление: Словарь* / Под ред. В. И. Добренькова, И. М. Слепенкова. — М., 1994.
12. *Щёкин Г. В. Теория социального управления: Монография.* — К., 1996.

Додаткова

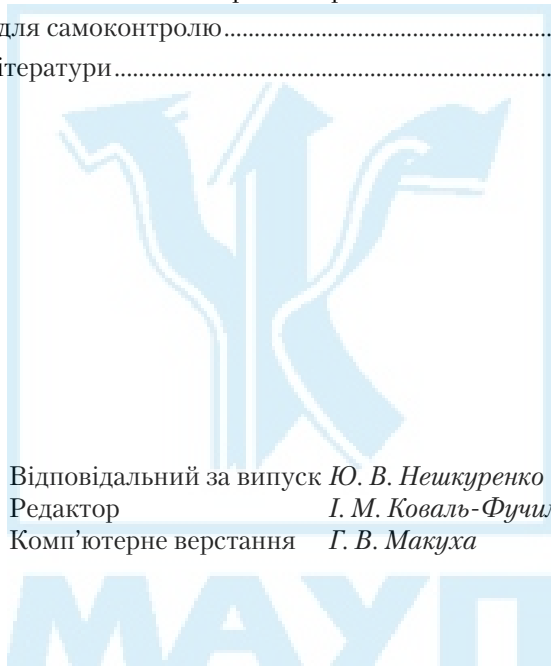
13. *Аверин А. Н. Социальный эксперимент и его роль в управлении.* — М., 1986.
14. *Архитова Н. И., Кульба В. В. Управление в чрезвычайных ситуациях.* — М., 1998.
15. *Бабосов Е. М. Социология управления: Учеб. пособие.* — Минск, 2002.
16. *Виханский О. С., Наумов А. И. Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс.* — М., 1995.
17. *Гурне Б. Державне управління.* — К., 1993.
18. *Дмитренко Г. А. Стратегический менеджмент.* — К., 1998.
19. *Жолдак В. И., Сейранов С. Г. Социология менеджмента физической культуры и спорта.* — М., 2003.
20. *Забелин П. В., Моисеева Н. К. Основы стратегического управления: Учеб. пособие.* — М., 1998.
21. *Зворыкин А. А., Турьянов С. Т. Прикладные аспекты социального управления.* — М., 1983.
22. *Здравомыслов А. Г. Социология конфликта.* — М., 1996.
23. *Зинченко Г. П. Социология для менеджеров.* — Ростов н/Д, 2001.
24. *Карлоф Б., Седерберг С. Вызов лидеров.* — М., 1996.
25. *Кравченко А. И. Социология менеджмента.* — М., 1999.
26. *Курбатов В. И., Курбатова О. В. Социальное проектирование.* — Ростов н/Д, 2001.

27. *Марков М.* Технология и эффективность социального управления. — М., 1982.
28. *Основы управления: Учебник / В. П. Редукин, К. Ф. Ойнер, Ф. И. Семяшкин и др.* — М., 1986.
29. *Романов П. В.* Социология менеджмента и организаций. — Ростов н/Д, 2004.
30. *Татаринова Г. Н.* Управление общественными отношениями: Учебник. — СПб., 2004.
31. *Товб А. С., Цитес Г. Л.* Управление проектами: стандарты, методы, опыт. — М., 2005.
32. *Толковый словарь по управлению.* — М., 1994.
33. *Удальцова М. В.* Социология управления: Учеб. пособие. — М., 2002.
34. *Удальцова М. В., Аверченко Л. К.* Социология и психология управления: Практикум. — М., 1999.
35. *Франчук В. И.* Общая теория управления. — М., 1994.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Теорія соціального управління”	4
Зміст дисципліни “Теорія соціального управління”	5
Теми контрольних робіт	8
Вказівки до самостійного вивчення програмного матеріалу та виконання контрольної роботи	9
Питання для самоконтролю	10
Список літератури	13

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *І. М. Коваль-Фучило*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

Зам. № ВКЦ-2697

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП